

питання дають результати проведення президентських тестів у країні. Так, у 2018 р. у тестуванні взяли участь 4,939 млн. жителів Республіки Казахстан. З них 1,5% виконали нормативи Президентського рівня, 4,9% – Національного рівня. Тобто рівень фізичної підготовленості населення країни хоче бути кращим. Відповідно і функціональний стан, а разом з ним і імунологічна стійкість до вірусів, мікробів, бактерій жителів Казахстану не така висока.

Безперечно, у залученні до занять масовим спортом роль системи управління висока. Представники цієї системи — державні службовці мають бути орієнтиром для населення. Як відомо дієвим методом у подібних ситуаціях є особистий приклад і роль управлінців у цьому сенсі показова. У цьому зв'язку було проведено опитування 41% міністрів — членів Уряду Республіки Казахстан щодо участі у здачі Президентських тестів. Жоден із них не дав ствердної відповіді.

Таким чином, прояв інфантильності державних чиновників у цьому важливому питанні не ініціює мотиваційних механізмів у населення, що негативно впливає як на здоров'я нації взагалі, так і на ситуацію з пандемією корону вірусу зокрема.

1. Грибан В. Фізичне виховання: Підручник / Грибан В. Г., Мельников В. Л., Хрипко Л. В., Казначеев Д. Г. Дніпро: Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ, 2019. 232 с.

2. Список загиблих від COVID-19 у Казахстані [Електронний ресурс]. <https://umutra.kz/?page=7> (дата звернення: 19. 07. 2020).

3. Демографічний щорічник Казахстану. Статистична збірка. Міністерство національної економіки Республіки Казахстан. Комітет із статистики. Нур-Султан, 2019. С. 20.

4. Мельников В. Л., Грибан В. Г. Фізична підготовленість як важливий фактор збільшення тривалості життя / Мельников В. Л., Грибан В. Г. // Фізіологія. 2018. № 2. С. 49-52.

Наталія Обушенко

доктор юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

КОДИФІКАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА ЯК ВИД СИСТЕМАТИЗАЦІЇ

Сьогодні ні в кого не викликає сумнівів необхідність здійснення такого виду систематизації трудового законодавства України, як кодифікація. Це неодноразово підкреслювала чимала кількість учених. Так, О. М. Ярошенко ще на початку двохтисячних років наголошував, що ухвалення в Україні Трудового кодексу дозволить упорядкувати трудові відносини, підвищити їх

гнучкість, звільнити роботодавця від економічно не виправданих витрат на забезпечення гарантій і компенсацій працівникам. Завдяки цьому скоротяться можливості для розвитку нелегальних трудових відносин, і відбудеться реальне підвищення (порівняно з наявною ситуацією) рівня захисту прав і законних інтересів працівників. Учений акцентує на тому, що новий Трудовий кодекс повинен не стільки проголошувати і фіксувати рівні й нормативи охорони праці, пільги та компенсації, скільки стимулювати розвиток економіки, що, в свою чергу, створить умови для реального забезпечення зазначених норм. Головна умова цього – прискорене впровадження досягнень науково-технічного прогресу, систематичне поновлення технічної бази. А це, як показує досвід передових в економічному плані країн, передбачає широку участь в управлінні виробництвом безпосередніх виробників матеріальних благ – працівників через їх представницькі органи [1, с. 44].

О. А. Любчик у науковому дослідженні також зазначала, що протягом часу державної незалежності в Україні накопичується законодавчий досвід державних органів, наша країна проводить дедалі більше реформ, зокрема у трудовому праві, суспільні відносини в цій сфері швидко змінюються та набувають інших правових форм, які потребують правового регламентування. Утворено компетентними державними органами значний обсяг нормативно-правових актів, але вони досить часто є не узгодженими один з одним, виникають колізії щодо території поширення, юридичної сили тощо, все це негативно відображається на регулюванні суспільних відносин, ефективності такого законодавства. Множинність нормативно-правових актів, їх неузгодженість, фрагментарність, невідповідність потребам сучасного розвитку суспільних відносин, що утворюються, змінюються чи припиняються у сфері трудового права, недостатність правових інструментів для реалізації норм права на практиці, їх технічна недосконалість, відсутність чіткої логіки побудови структури нормативно-правових актів, а також хаотичність дії такого законодавства – все це обумовлює необхідність здійснення кодифікаційної діяльності в системі трудового права України [2, с. 103].

Справедливо зауважити, що на важливість кодифікації трудового законодавства неодноразово звертав увагу і сам законодавець. Зокрема, у своїй доповіді представник Міністерства соціальної політики пояснює, що необхідність осучаснення трудового законодавства зумовлюється докорінними змінами всієї системи суспільних відносин, що відбуваються в Україні у зв'язку з формуванням ринкових відносин і соціально-економічними перетвореннями, тією чи іншою мірою пов'язаними з працею. Крім того, сучасна система принципів трудового права не повністю відповідає потребам часу, меті та завданням незалежної України. У зв'язку з цим вона має бути переглянута з урахуванням змін у суспільному розвитку нашої держави, а також з урахуванням економічних реалій. Нові ризики та

виклики (насамперед, кризові явища в економіці) вимагають запровадження нестандартних підходів до реалізації трудових прав і трудових відносин [3].

Яскравим підтвердження намагають законодавства кодифікувати трудове законодавства є те, що в Україні вже досить тривалий період часу на розгляді залишається проєкт Трудового кодексу, який, до речі, є далеко недосконалим і також потребує перегляду. Тож, не викликає сумніву, що сьогодні подальший розвиток трудо-правових відносин та їх якісне й ефективне регулювання потребують реформування трудового законодавства України з обов'язковою його кодифікацією.

Актуальність вивчення та дослідження кодифікації як самостійного, специфічного типу систематизації нормативно-правових актів, а також практичної апробації кодифікаційних прийомів полягає в тому, що у процесі становлення, розвитку й оптимізації функціонування українського законодавства кодифікація як вид систематизації відіграє значну роль, оскільки є однією з основних форм упорядкування нормативно-правового матеріалу. Зростання кількості правових актів і накопичення правових приписів різного юридичного характеру призводять до правової невизначеності. Будь-яка кодифікація є юридично-технічною відповіддю на потребу у правовій визначеності, породжену кризою джерел права, пов'язаною з безсистемним зростанням їх кількості, з труднощами осягнення усних і розрізнених правових норм та зі стрімкою законодавчою інфляцією [4, с. 124].

Варто зауважити, що в юридичній літературі існує досить велика кількість підходів до визначення сутності кодифікації. Так, в енциклопедичних джерелах поняття кодифікації розглядається в кількох основних значеннях. «Кодифікація (пізньолат. *codificatio*, від лат. *codex*, первісно – стовбур, пень; навощена дощечка для письма, книга; *faciatio*, від *facio* – роблю) – 1) спосіб упорядкування законодавства, забезпечення його системності та узгодженості; 2) одна з форм систематизації, у процесі якої до проекту створюваного акта включаються чинні норми і нові норми, що вносять зміни в регулювання певної сфери суспільних відносин» [5, с. 361]. Кодифікація законодавства – це форма систематизації законодавства, яка полягає в якісній переробці чинних юридичних норм, усуненні неузгодженостей і суперечностей правового регулювання, заповненні прогалів і в скасуванні застарілих норм [5, с. 362].

О. В. Петришин доводить, що кодифікація законодавства – це вид систематизації, що здійснюється шляхом перероблення та зведення у процесі нормотворчості норм права, що містяться в різних нормативно-правових актах, у логічно узгоджену, побудовану на наукових принципах систему і створення на цій основі нового єдиного нормативно-правового акта. Учений також указує, що основними знаками кодифікації є такі: 1) як і консолідація, вона завжди є офіційною систематизацією, що здійснюється виключно в межах нормотворчої діяльності; 2) результатом кодифікації є видання нового

(кодифікованого) нормативно-правового акта; 3) у процесі кодифікації з'являються нові елементи системи права – норми й інститути права, що принципово відрізняє кодифікацію від інших видів систематизації; 4) з набранням чинності кодифікованим актом попередні акти, що регулюють аналогічні суспільні відносини, втрачають чинність повністю або в частині, що суперечить цьому акту [6, с. 251].

Досить розгорнуто визначають поняття «кодифікація» О. В. Зайчук та Н. М. Оніщенко, які пишуть, що кодифікація – це форма правотворчості. Вона є узагальненням чинного регулювання, спрямованим на встановлення нових норм, що відображають назрілі потреби суспільної практики і долають прогалини правового регулювання. Науковці також зауважують, що кодифікація – це форма вдосконалення законодавства по суті, і її результатом є новий зведений законодавчий акт стабільного змісту (кодекс, положення, статут тощо), що замінює раніше чинні нормативні акти з цього питання. Поєднання в кодифікації впорядкування та оновлення законодавства дозволяє розглядати її як найбільш досконалу, вищу форму правотворчості [7, с. 511]. Кодифікація має низку характерних рис: *по-перше*, в кодифікованому акті зазвичай формулюються норми, що регулюють найбільш важливі, принципові питання суспільного життя, які визначають нормативні основи тієї чи іншої галузі (інституту) законодавства. *По-друге*, такий акт регулює значну і досить широку сферу відносин (майнові, трудові, шлюбно-сімейні, боротьбу із злочинністю тощо). *По-третє*, як підсумок удосконалення законодавства кодифікаційний акт являє собою зведений акт, упорядковану сукупність взаємозалежних приписів; він є єдиним внутрішньо пов'язаним документом, що містить у собі як перевірені життям і суспільною практикою чинні норми, так і нові правила, обумовлені динамікою соціального життя, назрілими потребами розвитку суспільства. *По-четверте*, кодифікацію спрямовано на створення більш стійких, стабільних норм, розрахованих на тривалий період їх дії. Ефективність кодифікованого акта багато в чому залежить від того, чи зможе законодавець урахувати об'єктивні тенденції розвитку відносин, які є предметом регулювання такого акта, та їх динаміку. *По-п'яте*, предмет кодифікації зазвичай визначається залежно від поділу системи законодавства на галузі й інститути. Кодифікація закріплює системність нормативних актів, їх юридичну єдність та узгодженість. Кодифікований акт звичайно очолює систему взаємопов'язаних нормативних актів, що утворюють певну галузь, підгалузь чи окремий інститут законодавства. *По-шосте*, акт кодифікації завжди є значним за обсягом і має складну структуру. Це своєрідний збільшений блок законодавства, який забезпечує більш чітку будову системи нормативних приписів, а також зручність їх використання [7, с. 520].

Результатом кодифікації є ухвалення кодифікованого нормативно-правового акта. Основними видами кодифікованих актів є основи законодавства та кодекси. Так, основи законодавства містять найбільш

загальні норми права і визначають цілі та принципи правового регулювання певної групи суспільних відносин. Вони видаються зазвичай у країнах з федеративною формою державного устрою і мають на меті уніфікацію майбутніх однотипних законодавчих актів. У свою чергу, кодекс є єдиним, зведеним, юридично і логічно цілісним, внутрішньо узгодженим нормативно-правовим актом. Він забезпечує на науковій основі повне, узагальнене і системне регулювання відповідної галузі або підгалузі права [8, с. 98].

Таким чином, незалежно від того, в якій галузі права здійснюється систематизація законодавства, можна констатувати, що вона являє собою діяльність уповноважених суб'єктів не просто із систематизації нормативно-правових актів, які містять норми, спрямовані на врегулювання однорідних правовідносин, а з комплексного його вдосконалення. У цьому контексті зауважимо, що кодифікація передбачає можливість створення нових, більш досконалих норм, а також скасування застарілих положень, що, в свою чергу, дозволить уникнути дублювання норм права, виникнення колізій тощо.

1. Ярошенко О. М. Про необхідність кодифікації трудового законодавства України. *Вісник Академії правових наук України*. Харків : Право, 2004. № 1 (36). С. 44.

2. Любчик О. А. Значення кодифікаційної діяльності в система трудового права. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. URL : http://www.lj.kherson.ua/2014/pravo02/part_2/23.pdf.

3. Як Мінсоцполітики планує осучаснити трудове законодавство? // Дебет-Кредит : Український бухгалтерський портал. URL: <https://news.dtkr.ua/state/laws-and-regulations/55232>.

4. Обушенко Н. М. Мета, завдання та функції кодифікації, як способу систематизації трудового законодавства. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Вип. 5. – С. 123–127.

5. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. акад. НАН України Ю. Шемшученка. Київ : Юрид. думка, 2007. С. 361.

6. Теорія держави і права : підруч. для студ. юрид. вищих навч. закладів / О. В. Петришин, С. П. Погребняк, В. С. Смородинський та ін. ; за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2014. 368 с.

7. Теорія держави і права. Академічний курс : підруч. / за ред. О.В. Зайчука, Н.М. Оніщенко. Київ : Юрінком Інтер, 2006. 688 с.

8. Обушенко Н. М. Технологія та етапи систематизації трудового законодавства. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Вип. 6. С. 97–102.